

הלכה ערוכה

תשובות ופסקים שנתבררו בבית ההוראה

פרשיות ואתחנן - עקב תשפ"ב | גליון כ"ה

ש"ת ערוכות בקצרה

הכרעות ברורות ותשובות קצרות שנתקבלו ונשמעו
מפי מורינו הגאב"ד שליט"א בקו בית ההוראה

שאלה: בנסיעה בכבישי השומרון, עצרו לקנות ענבים בדוכן של ערבים. כשהמשיכו בדרך, הבחינו בקרבת מקום בכרמים, שבהם זרעו כרוב בין שורות הגפנים, ואם כן הענבים בכרמים אלו הם כלאי הכרם, ואסורים באכילה ובהנאה. האם צריך לחשוש שגם הגפנים שקנו מהערבים הם כלאי הכרם ואסור לאכלם?

תשובה: ראשית יש לעורר, שיש זנים של ענבים שיש בהם חשש ערלה, ולכן לכתחילה אין לקנות ענבים בלא הכשר. אבל בדיעבד אין מקום לאסור את הענבים מצד חשש כלאי הכרם, אף אם בקרבת מקום יש כרמים שאסורים משום כלאי הכרם, כיון שברוב הכרמים בארץ, ומן הסתם אף באיזור זה, אין חשש כזה, וקיימא לן (ב"ב כ"ג ע"ב) - רוב וקרוב, הלך אחר הרוב, ואם כן הענבים מותרים משום כל דפריש מרובא פריש.

שאלה: האם מותר לתת מזווה לגרפולוג, כדי לשיוכל לאכזן את תכונות נפשו של הסופר, באמצעות כתב ידו?

תשובה: אסור, כיון ששימוש במזווה עצמה למטרה זו נחשב לזלזול בקדושת המזווה, כמו כל שימוש בגוף קדושה לצורך חול. אבל יכול לצלם את המזווה, ולהשתמש בצילום לצורך זה.

שאלה: לתוך סיר בשרי קר וריק, ניתנו כמה טיפות חלב קר, ושכחו להדיח את הסיר. אחר כך, הניחו בטעות טשולנט קפוא בתוך הסיר, והיממו אותו כך על הפלטה. האם אפשר להתיר את הטשולנט ואת הסיר, כיון שבוודאי יש ששים בטשולנט כנגד הטיפות?

תשובה: הטשולנט אסור. זאת מכיון שהטשולנט מפשיר ומתחמם בהדרגה מלמטה למעלה, ואם כן כשהפשירה השכבה התחתונה, והגיעה לחום שהיד סולדת בו, עדיין היתה השכבה שמעליה צוננת, ואי אפשר לצרפה כדי לבטל את הטיפות בששים. ואם כן השכבה התחתונה נאסרה כולה, ושוב 'חתיכה נעשת נבילה', וכשהתחמם שאר הטשולנט, והמשיכה הבליעה להתפשט, צריך לשער כנגד כל השכבה התחתונה, ונאסר כל הסיר.

תשובה ערוכה

מאת מורינו הגאב"ד שליט"א

קביעת מזווה בפתח שבין שני חדרים

שאלה: בדירתי יש שני חדרים, שנכנסים אליהם מאותו מסדרון. בין שני החדרים יש פתח שמקשר ביניהם. לא ברור לי באיזה צד של הפתח, עלי לקבוע את המזווה.

מקור הדין

איתא בגמ' (מנחות ל"ד ע"א): "תניא, ביתך, ביאתך מן הימין. אתה אומר מן הימין או אינו אלא משמאל, ת"ל ביתך. מאי תלמודא, אמר רבה, דרך ביאתך מן הימין, דכי עקר אינישו, כרעיה דימינא עקר. רב שמואל בר אבא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר עולא אמר מהכא (מלכים ב' י"ב), ויקח יהודע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו ויתן אותו אצל המזבח מימין בבוא איש בית ה' ונתנו שמה הכהנים שומרי הסף את כל הכסף המובא בית ה' (פירש"י, כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה מזרחי והולך למערב, הו"ל אותו ארון מימין, שהיה נתון אצל קיר צפוני של מזבח מימין בבוא אצל המזבח, אלמא דרך ימין הו"ל ביאה, וכל דבר הנתון דרך ביאה, צריך ליתנו מימין)".

עוד איתא בגמ' (מנחות ל"ג ע"א): "אמר רב יהודה אמר שמואל, במזווה הלך אחר היכר ציר. מאי היכר ציר, אמר רב אדא, אבקתא (פירש"י, אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו). היכי דמי, כגון פיתחא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי". פירש"י: "היכי דמי האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה. כגון פתחא דתרי בתי בי גברי ובי נשי, אדם שחולק ביתו, חציו להילוך אנשים המחוורין בביתו, וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע, ויש פתח בין זו לזו, ופתח לכל בית לרה"ר, ואמרינן לקמן - מזווה דרך ימין לביאה ולא ליציאה. והכא בפתח שבין זו לזו, לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה, אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי, אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו, ההוא צד שהחור בו השיב בית, ודרך ימין כשנכנסים בו נותנין מזווה".

ע"פ זה נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רפ"ט סעי' ג'): "מי שחולק ביתו לשנים, ובכל חלק פתח פתוח לרשות הרבים, ובמחיצה החולקת יש פתח מזה לזה, במקום שעושה החור שבסף שציר הדלת סובב בו ומעמיד שם הדלתות, הוא הבית, ובדרך ימין שנכנסים לו, קובעים אותה".

הכללים שעל פיהם קובעים למעשה, באיזה צד קובעים את המזווה בין שני חדרים

כתב המרדכי (שם סי' תתקס"א, הו"ד בב"י שם סי' רפ"ט): "אומר ר"י, דוקא בין גברי לנשי, ששניהם עיקר ושניהם פתוחים לרשות הרבים. אבל מבית לחדר או לעליה, שעיקר תשמישו ומוצאו ומובאו מבית לשם, לא אולין בתר הכר ציר, אלא יניחנו בחדר, המשך בעמ' ד'

משיבים להלכה

תשובות מרכזי בית ההוראה
שאלות שנשאלו בקו הלכה למעשה

הרה"ג ר' יוסף צבי עקשטיין שליט"א
מו"צ בבית ההוראה
ור"מ בבית תלמוד להוראה החסידי גור בני ברק

טיול בעבר הירדן ורמת הגולן

שאלה: האם מותר לצאת לטיול באזור עבר הירדן, ורמת הגולן, או שאסור משום יציאה לחו"ל?

תשובה: בעצם הנידון של יציאה לחו"ל, כבר הרחיב מורינו הגאב"ד שליט"א בשו"ת יוצב אברהם (סימן קכ"ט), ואין כאן המקום להאריך, ועיי"ש שאין להתיר בשו"ת יציאה שאינה הכרחית. ולכן יש לדרון אודות המקומות שהוזכרו בשאלתך, אם דינם כארץ ישראל, או כחו"ל.

ונראה, שמעיקר הדין דינם כארץ ישראל, ובפרט בחלק הצפוני של עבר הירדן, והמחמיר קדוש יאמר לו.

ביאור הדברים:

טעם איסור יציאה לחו"ל: הרמב"ן כתב (במדבר ל"ג, נ"ג, ו"כ בהשגותיו לספר המצוות, מצוה ד) שאסור משום שמפקיע את עצמו ממצוות ישוב ארץ ישראל, שלדעתו זו מצוה מן התורה, הנוהגת לדורות גם בזמן הגלות. וכעין זה כתב הרשב"ם (בב"ב דף צ"א). משום שמפקיע עצמו מקיום מצוות התלויות בארץ. אך הלחם משנה (פ"ה מהלכות מלכים ה"ב) כתב בדעת רש"י (כתובות דף ק"א). שהוא כמוציא את עצמו מקדושת ארץ ישראל, והיק השכינה, וכ"כ בשו"ת מהרי"ט (ח"ב סימן כ"ח) ובשו"ת חת"ס (י"ד, רל"ד) ושו"ת אבני נזר (י"ד תנ"ד, ל"ט), ועיי"ע בהכמת אדם הלכות ארץ ישראל (פ"א, ס"ד) מה שכתב בזה.

מקומות שלא כבשום עולי בבל: ארץ ישראל המקודשת, שנמסרו גבולותיה בתורה, ירושה היא לנו מאבותינו (ראה מסכת בב"ב ק"י:), ונקראת נחלת ה', ושכינה שורה בה, ויש בה קדושה מיוחדת (כפתור ופרח פ"י, והכמת אדם פ"א), וקדושה זו היא קדושת עולמים עד סוף ימות עולם, לא נשתנה ולא ישתנה (חת"ס, שו"ת י"ד, רל"ד). אך דיני המצוות התלויות בארץ, לא נהגו בה, עד שכבשו וחילקה לשבטים (ב"מ פ"ט, קידושין מ). וכשגלו ישראל מארצם, בטלה קדושת הארץ, כלפי חיוב המצוות התלויות בארץ, כיון שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא (ע"פ הסוגיה ביבמות פ"ב).

וכששבו בנים לגבולם, ועלו מבבל בימי עזרא, לא כבשו את כל הארץ, אלא מקצתה, מחמת מיעוט השבים (כסף משנה פ"א התרומות ה"ה בשם הרשב"א. וכ"כ החו"א, שביעית ז, בדעת הרמב"ם. ועיי"כ ברש"י חגיגה דף ג, ד"ה כך). והנה מבואר במסכת גיטין (דף ו) שהאמוראים יצאו לעיר עכו, ויש מהראשונים שפירשו שם בסוגיה שעכו נכבשה ע"י עולי בבל, ומשמע מתוך הדברים שאיסור היציאה מארץ ישראל, שייך גם במקומות שכבשו עולי מצרים, ולא כבשו עולי בבל, וההיתר לצאת לעכו היה משום שכבשו עולי בבל, אבל ברמב"ם (פ"א מבואר פ"א מהלכות תרומות ה"ט, וברדב"י (שם) שעולי בבל לא כבשו את עכו, ומשמע שסובר שאין איסור לצאת למקומות שלא כבשו עולי בבל.

ויש מקום לומר, שנחלקו בטעם איסור היציאה, שאם הוא משום ביטול מצוות התלויות בארץ, שייך בכל מקום שאין בו חיוב המצוות התלויות בארץ, ואם הטעם משום יציאה מעצם קדושת הארץ, אין איסור לצאת לשם, שהרי כל הארץ עדיין בקדושתה, גם אם לא כבשו עולי בבל. [ולכאורה יש גם נפק"מ, אם יש מצוות יישוב ארץ ישראל, במקומות שלא כבשו עולי בבל, ויל"ע].

קדושת הארץ בעבר הירדן: דעת הרשב"ם (ב"ב נ"ו) שעבר הירדן אינה כלולה בארץ שהובטחה לאבות. וכ"כ רש"י (דברים ג, י"ג) והר"ש וראב"ד (ת"כ בהר) ובספורנו (במדבר ל"ד, ב). אבל דעת הרמב"ן (במדבר כ"א, כ"א, ודברים ב, ז) שהיא כן בכלל הבטחת האבות, וכ"כ האור החיים הק' (דברים ג, ג), וכן משמע במהרש"א (ברכות י"ח). ובברכי יוסף (סימן תפ"ט) האריך לדון אם יש בה קדושת ארץ ישראל, והתשב"ץ (ח"ג, ה) כתב שאין בה קדושת שכינה, ובישועות מלכו (י"ד ס"ה) כתב שנטפלת לקדושת הארץ. ובצפת פנח (מהדורת ריש הלכות בלאים) כתב ש"צא מכלל חו"ל, ולכלל ארץ ישראל לא בא. אך החו"א האריך (לקוט"ס זרעים י), שיש בה קדושה כארץ ישראל, לכל דבר.

כינוש עולי בבל בעבר הירדן: החלק הצפוני של עבר הירדן, הוא ארץ סיחון ועוג, וכתבו התוס' ביבמות (ט"ו, ד"ה עמו) שכבשוהו עולי בבל. ודעת הראב"ד (פ"ד

מהלכות שמיטה ויובל ה"ח) שעולי בבל לא כבשו כלל את עבר הירדן. וכ"כ הברכי יוסף (שם) בדעת הרמב"ם (שם, וריש פ"י מרוצח), והכסף משנה (שם) כתב בדעת הרמב"ם ש"צאתם כבשו וקצתם לא. ולמטה ממנו בעבר הירדן, נמצאת ארץ עמון ומואב שטהרו בסיחון, ועולי מצרים כבשוהו לפני בנייתם לארץ (חולין פ). ובתוס' יבמות (שם) דנו אם חלק זה נכבש גם ע"י עולי בבל, ותלוי בבי תירוצים בתוס'. והסמ"ג (מצוה קס"א) ורדב"ז (תרומות, פ"א ה"ב) ומהר"י קורקוס (שם), נקטו שעולי בבל כבשוהו, ורק את החלק שלא טהרו בסיחון לא כבשו. ועיי"ע בפאת השולחן (סימן ד, סק"ז).

וכשבאנו לדון אם אסור לצאת לעבר הירדן, יש כמה צדדים לומר שנחשב כארץ ישראל, ובכלל נחלת ה' והשראת השכינה וקדושת הארץ. וגם אם האיסור הוא משום שמתבטל מהמצוות התלויות בארץ, יש לצדד שבעבר הירדן יש חיוב מצוות התלויות בארץ, וכמ"ש במנחת יצחק (ח"ח סימן צ"ה) ומשנת יוסף (שו"ת ח"ב סימן ג), על פי דעת הראשונים שנכלל בכינוש עולי בבל, ובפרט בחלק הצפוני - מערבי של הגולן. ועדיין לא יצאנו מכלל ספק, ויש מקום לומר שהמחמיר קדוש יאמר לו [אא"כ באופנים שיש בהם צורך, שהתירו לצאת לחו"ל]. ועיי"ן בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סימן קצ"ג) ובשו"ת משנת יוסף (ח"א סימן נ"ז, ז).

***

הרה"ג ר' חיים מרדכי גוטפרינד שליט"א
דומ"ץ בבית ההוראה
מו"ץ ור"מ בק"ק נדבורנה

בישול על כיריים שבדירת נופש

שאלה: שכרתי דירת נופש (צימר), וברצוני לשאול אם מותר לבשל על הכיריים שבמקום (קרמיות, אינדוקציה, או מופעלות ע"י גז), שאין כל אחריות על כשורתם, ויתכן מאוד שבישלו בהם מאכלות אסורות. הנני מנצל את ההזדמנות לשאול בענין זה, האם צריך לייחד כירה נפרדת לתבשילי חלב?

תשובה: מעיקר הדין, מותר לבשל על כיריים שיש בהם בליעות אסורות, וכן אין צורך לייחד כיריים נפרדות לבשר וחלב, ובתנאי שאין על הכירה או על משטח הבישול, שיריים שאינם שרופים שניכרים לעין. אלא שיש להקפיד לכתחילה שלא תהיה רטיבות מנחוץ, על תחתית הקדירה ועל מקום הנחתה. אמנם יש הידור לייחד כיריים לבשר וכיריים לחלב, ובפרט במטבחים מוסדיים, שקשה לעקוב לאורך זמן שמשטחי הבישול נקיים לחלוטין.

מקורות, והרחבת הדברים:

נגיעת כלים אינה אוסרת כשאין רטיבות ביניהם: כתב הרמ"א ששתי קדירות שנוגעות זו בזו, ובאחת מהם מבשל בשר, ובאחת מבשל חלב, אינן נאסרות בניגוע זו (י"ד סימן צ"ב, ח). וזהו הכלל הידוע ש"אין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב". ומקורו נלמד מחולין (דף קה) שאין בליעות יוצאות מחתיכה אחת לחברתה, בלא רוטב.

אמנם, מסיים הרמ"א שם: "מיהו, לכתחילה יש להזהר בכל זה". והטעם שיש לחוש לכתחילה, כתב בתורת חטאת (כלל לה דין ז) והעתיק הפמ"ג (סימן צ"ו, משב"ז סק"ג) שיש לחוש שהתבשילים יזובו מהקדירות ויאסרו. ובהגהות שערי דורא כתב טעם אחר (כלל נ"א, ג) וביאר שכלל זה, שהבליעות אינן יוצאות מכלי לכלי בלא רוטב, אינה סברה ברורה כ"כ, שהרי יש לחלק בין בליעות שבכלים, לבליעות שבהתיכה, וכמו שמצאנו בסימן ק"ה שבליעה יוצאת מכלי לאוכל גם בלא רוטב, ולכן יתכן שאין ללמוד דין בליעה היוצאת מהקדירות, ממה ששינונו במס' חולין שחתיכה בליעה יוצאת מחתיכה לחברתה בלא רוטב.

והנפק"מ בין הטעמים: כשהכלי המלא בבשר, נוגע בכלי חלבי ריק, או אם שני כלים ריקים ורתחים נוגעים זה בזה, שאין מקום לחשוש לזיבת התבשיל, ועדיין יש חשש לפליטת הבליעות.

והנה במשנ"ב (תנ"א, סק"ד) כתב בדון ליבון 'חצובה' לפסח, שמעיקר הדין לא היה צריך ללבנה, שהרי אין בלוע יוצא מכלי לכלי בלא רוטב, וכן משום שיש לתלות שהבליעות כבר נשרפו, כיון שהחצובה עומדת בכל שעה על האש, אך "משום חומרא דחמץ" יש ללבנה. ומשמע מדבריו, שעיקר החשש בכלי לכלי, לגבי כלים בשאר ימות השנה, הוא רק כשיש חשש לזיבת התבשיל. ונמצא לפי זה, שאם הכיריים או משטח הבישול נקיים, אין כל חשש אפילו לכתחילה.

אמנם, בט"ז מבואר (צ"ו, סק"ג), שחשש לטעם השערי דורא, וכ"כ בכנה"ג (הובא בשפ"ד ק"ה סק"ב). מ"מ בכיריים מנו אין חשש, כיון שהחצובות מתלבנות תדיר, מהאש השורפת כנגדן, ובדרך כלל מתבשלים בין התבשיל הבשרי לחלבי גם תבשילי פרווה. אך בכיריים קרמיות ואינדוקציה, שיש עליהן משטח זכוכית, יש לחוש לכתחילה.

בליעה בכלי זכוכית: והנה, כיריים אלו עשויות ממשטח זכוכית, ובאנו למחלוקת השו"ע ורמ"א, אם כלי זכוכית בלוע, שהמחבר (או"ח תנ"א, סכ"ו) פסק

שאינו בולע, ודעת הרמ"א (שם) שבולע ככלי חרס. מ"מ כבר כתב הכנה"ג (והעתיקו בפרי"ג שם משב"ז סק"ה, ובדרכי"ת סימן קכ"א סק"ב), שהרמ"א החמיר רק בפסח, משום חומרא דחמץ, ובשאר איסורים ס"ל שאינו בולע. ואף שיש שהחמירו שזוכות בולעת גם בשאר איסורים, מ"מ כאן יש להקל, שהרי לדעת התנ"ח והמשנ"ב (ה"ל), אין לחשוש בכלי ריק, וגם לדעת השערי דורא, מסתבר שהחשש רק בכלי בן יזמו.

העולה לדינא, שאם משטח הבישול נקי, מותר לבשל על כל סוגי הכיריים, אפילו אם לא ידוע מה בישלו על הכיריים קודם לכן, וכן מותר לבשל עליהם בשר והלב, בזה אחר זה.

כשיש רטיבות ביניהם: עד כאן עסקנו בדין נגיעת כלים, כשאין רטיבות ביניהם, אמנם כשמבשל מרקים ומאכלים שדרכם לגלוש כמהלך הבישול, לכאורה יש לחשוש שהרטוב יפליט מההצטבות ויבליע בכלי, והכלים ייחסרו גם לדעת המשנ"ב. אך האמת שגם לזה אין לחוש, כיון שהחוות דעת (סימן צ"ב, סק"ס) הוכיח בראיות, שבכדי להפליט מכלי ולהבליע בכלי אחר, לא מספיק מעט רוטב, אלא רק רוטב בכמות מרובה. ובחצובות שע"ג הכיריים, לא שייך שיתקבץ מתחת הקדירות רוטב בכמות מרובה (ומה גם שגורף ומתלבן כל העת, מהאש שכנגדו). וגם בשאר משטחי הבישול, לא שייך חשש זה, מחמת החום הרב שנפלט מגופי החימום, והמים או הרוטב שזבו מתאדים מיד, ואף במשטח אינדוקציה, שהמשטח אינו מתחמם כ"כ, מכל מקום מקום הקדירה רותח מאוד.

ואף שבפרי"ג (סימן צ"ב, משב"ז סק"ט) יש משמעות שגם רטיבות מועטת, גורמת להפליט ולהבליע לכלי השני, מ"מ יש להקל, שהרי בנ"ד יש עוד ספק, אם יש כאן בליעות בני יזמן. ורק אם נשפך בתוך כ"ד שעות, גם בשר וגם חלב על אותו מקום (שהרי הכלל שמכלי לכלי אינו וצא ברוטב, הוא אפילו באותו כלי ממקום למקום, כמ"ש הרע"ק בסיון צ"ב סק"ט), נטרף ואוסר את כל הכלים (פרוה, בשירי והלבי). ואפילו אם אירע כן, אחר כ"ד שעות שוב אין בכוחו לאסור, וכמעט שלא שכיח מקרה כזה, כיון שעיקר בישול החלב בזמננו אינו חלב ממש, רק המסת חמאה או שוקולד חלבי שאין דרכם לזוב. ונמצא שכמעט אין חשש כלל, וכן נהגים הרבה יראים ושלומים להקל בזה, וכ"כ באגרות משה (יו"ד ה"א סימן נ"ט).

אמנם הכתב סופר (יו"ד סימן נ"ד) כתב, שלכתחילה יש לייחד הצובות נפרדות. וכ"כ בקובץ מבית לוי (ה"א עמוד כט), וכיון שברבות הימים יש חשש שלא יתקיימו תנאים הנ"ל, לכן יש מקום הידור למהדים כיריים נפרדות לבשר ולחלב, ומספיקה לזה הצובה נפרדת, או סיליקון על משטח האינדוקציה, ואין צורך במשטח נפרד.

***

הרה"ר ג' אור אשתר שליט"א - חיפה
דומ"ץ בבית ההוראה

בחורים נהזיקו מיקרוגל בדירת נופש

קבוצת בחורי ישיבה נסעו לשהות בדירת נופש. באחד הימים, הכניס אחד מהבחורים למיקרוגל, תבנית אלומיניום עם אוכל, וביקש מאחד החברים שיפעיל את המיקרוגל. כמוכן, שהמכשיר התפוצץ ונשרף מיד בהפעלתו.

והנה, הבחור שהכניס את התבנית, טוען שלא ידע שזה יכול לגרום לנזק, ואילו הבחור שהפעיל את המיקרוגל, טוען שלא ידע שהאוכל מונח בתבנית אלומיניום.

ופנו בשאלתם, האם יש לחייב את מוכני התבנית, או את הבחור שהדליק, או שתשלום הנזק אמור להתחלק בין כל הבחורים?

תשובה: הבחור שהכניס את התבנית למיקרוגל, הוא זה שחייב לשלם, אך לא מדין מוזיק, אלא מדין שומר.

הגדרים שיש לדון בהם:

א. ראשית, לגבי הראשון שהכניס את התבנית, אין לחייבו משום מוזיק, היות ולא הפעיל את המכשיר. ודומה למה ששנינו במשנה (ב"ק נ"ט): "אחד הביא את העצים, ואחד הביא את האור, המביא את האור חייב", וכן נפסק בשו"ע (הו"מ סימן תיח, סעיף ט) שלעולם האחרון חייב.

ב. וכן אין לחייבו משום 'משלח', ולדון בשולח להדליק את הבעירה, שהרי אין שליח לדבר עבירה. ואף ששיטת התוס' שכאשר השליח שוגג, המשלח חייב, הרי הכרע הש"ך (סימן שמו"ה סק"ו) ופסק דברי שאר הראשונים, וסוברים שאף אם השליח היה שוגג, הדין הוא שאין שליח לדבר עבירה, ונמצא שאין לחייבו במה ששלח את חברו להדליק.

ג. כך גם פשוט שאין לחייב את מי שלחץ על כפתור ההפעלה, שהרי הוא אנוס, כיון שלא עלתה על דעתו לברר באיזו תבנית האוכל מונח. ודומה למבואר בגמרא (ב"ק ק"ח) על יתומים שהשאיר להם אביהם פרה שאולה, והם לא ידעו שאינה שלהם, וטבחוה ואכלוה, שאין חייבים לשלם מה שהוקו, אלא מה שנהנו, וכאן שאירע נזק בלבד, ולא נהנה, נמצא הדין שפטור.

אולם היה מקום לחייב את כל הבחורים בדירה, מדיני שמירה, שהרי התחייבו לשמור על הבית ועל המטלטלים שמשתמשים בהם, וכיון שהמיקרוגל הוא בין החפצים שהתחייבו בשמירתם, מוטל עליהם חיוב תשלומים. אך מאחר שרק המניח את התבנית פשע בשמירתו, ושאר הבחורים היו אנוסים, פשוט שהחיוב מוטל רק עליו, וכאמור, מדיני שמירה ולא מדיני מוזיק.

ומצאנו ראייה לכך שהמפקיד לשני אנשים, ורק אחד מהם פשע, שיש לחייב את הפושע בלבד, שכן מבואר (סימן רצ"א, כ"א-כ"ד) לגבי הדין שכל המפקיד אצל בעל הבית, בין כלים בין מעות, על דעת אשתו ובניו ובני ביתו הגדולים, הוא מפקיד. ומכאן אתה למד שאם השומר מסר את הפקדון, לאשתו ובני ביתו, והודיעם שהוא פקדון, ולא שמור כדרך השומרים, שהם חייבים לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור.

והנה, טען הראשון להגנתו, שלא היתה כאן פשיעה בגוף המיקרוגל, במה שהניח התבנית, שהרי המיקרוגל נשאר שמור ועומד על מקומו, והנחת התבנית אינה פשיעה בשמירת החפץ. אך נראה פשוט שטענה זאת אינה נכונה, שהרי מוטלת על השומר, חובה תמידית בשמירת החפץ, וחייב אף בפשיעה הנעשית בשב ואל תעשה, ולמרות שאר החברים היו אנוסים, מ"מ המניח חייב היות ואינו אנוס בנוק הנגרם, אלא אדרבא הפשיעה הגיעה מחמתו.

וכאשר באנו לשום ולהעריך כמה יש לשלם עבור נזק זה, הרי זה 'כאחת העבודות הקשות שבמקדש', היות ואמורים לשום לפי ערך מיקרוגל יד שניה, ובהרבה פעמים אין שומה זו מדויקת, ובפרט שאין כמעט "שוק" לחפץ זה במחיר יד שניה, למרות שלבעלים שווה יותר. ומצאנו כמה דרכים באחרונים כיצד יש לשום נזק מעין זה, וכיון שמדי ספיקא לא נפקא, על כן הראוי ביותר שיתפשרו בניהם. וראוי שיחשבו את חלוקת התשלום לפי זמן השימוש במוצר, ולדוגמה, כאשר מיקרוגל עולה 600 ₪ ומשתמשים בו במשך שש שנים, והנזק נגרם לאחר חמש שנים, אז שומת הנזק הינה כ-100 ₪. ועל דרך זה יתפשרו בניהם סביב שומה זו.

***

להעיר ולעורר

חיוב טבילת כלים בכלי כסף במוננו

ישנה הנהגה מקובלת אצל רבים, ש"כלי כסף" פטורים מטבילה, כיון שמויצרים בארץ ישראל ע"י יהודים, וכן מורים מורי ההוראה. אך יש לדעת שהמציאות השתנתה מאוד, בשנים האחרונות, מחמת כמה סיבות, ועפ"י בירורים אצל יצרני כלי הכסף בארץ ישראל, מתברר, שכיום רוב כלי הכסף מיוצרים בחו"ל, במפעלים של נכרים, וחייבים טבילה ובברכה.

ומוטלת החובה על כל אחד לברר אצל המוכרים בעת הקניה, מהיכן הגיע הכלי, ומה דין טבילתו.

מצו"ב מכתב שכתב אחד מגדולי היצרנים בארץ, ובו מעיד על כל הנאמר.
(מתוך ספר "מקוה ישראל" על טבילת כלים שיו"ל בימים אלו ע"י כולל גבוה להוראה - סאדיגורה.)

ב"ס"ד

תמוז תשפ"ב

אל מעייכ הרבנים הגאונים יושב שבת תחמוני
כולל גבוה להוראה דסאדיגורה
שלום וברכה!

בדבר שאלתכם על כלי הכסף שבימינו המשוקים בארץ ע"י חברות ישראליות האם הם מיוצרים ע"י החברות הנ"ל והרי הם כלים שעשאם בישראל ופטורים מטבילה.

הנני להבהיר כי במציאות שנוצרה בשנים האחרונות [עקב כח העבודה שהתייקר בארץ] חלק ניכר מכלי הכסף ובכללם הגביעים והתחתיות המלחיות וכו' הינם מיוצרים בטורקיה במפעלים בבעלות של גויים ורק לאחר יצירתם רוכשים החברות את כלי הכסף.

כך שכלי הכסף האלו מחויבים בטבילה ככל כלים הניקחים מהגויים שצריכים טבילה וברכה לפני.

בכבוד רב

שמואל גולדקנופף

המרכז לכלי כסף בני ברק

קו 'הלכה למעשה' - מענה הלכתי 24 שעות ביממה 03-8055000

תשובה ערוכה

// המשך

אם קובע יותר רוב ההילוך, או השימוש העיקרי

בדעת קדושים (שם) כתב: "מסתמא עיקריות החדר ורוב ההליכות הם בסגנון אחד. ואם מתנגדים, נוטה שעיקריות החדר עיקר ההכרעה".

אבל המקדש מעט (שם ס"ק י"ח ובגדולי הקדש ס"ק ז') כתב: "הדעת קדושים דהחשיב טפי עיקר תשמיש פנימי בהחדר, ממה שרוב הכניסות דרך איזה פתח, אחר נשיקות עפרו, תלי תניא בדלא תניא. דחשיבות רוב כניסות מפורש בגמ' (א.ה. כוונתו מבוארת יותר בדברי התשובה מאהבה דלהלן), וחשיבות שימוש פנימי, הלבוש הוא שחידשו. ואף דהלחם חמודות והש"ך הסכימו, עכ"פ אינו עיקר טפי מהמפורש בגמ'".

גם בתשובה מאהבה (ה"א ס"ק א') מסכם דין זה כך: "כלל א', במקום שנודע ברור איזה הביאה, והאי היכר ציר לא מעלה ולא מוריד. ולא אמר שמואל במס' מנחות דף ל"ג ע"א במזוזה הלך אחר היכר ציר, אלא בפיתחא דבין תרי בתי, בין בי גברי לבי נשי כדמסיק שם, וכפירש"י שם ד"ה ה"ד כו' לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי לחשוב יציאה. ויותר מבואר בנמוקי יוסף שם שכתב, לא ידעינן למאן נחשוב דרך ימין לביאה, לפיכך נלך אחר היכר ציר כו'. והוא לענין פשוט פשוט גמרא שם, היכי דמי, כלומר באיזה אופן אתה אומר שציר הדלת יהיה סימן למזוזה, דודאי לא בכל גווני אתה אומר ללכת אחר היכר ציר, דהתורה אמרה ביתך דרך ביאתך דרך ביאתך מן הימין כו', ואיך שייך לומר דתלא הדבר בציר הדלת. ע"ז מסיק התלמודא דלא משכחת ציר להיכר, והטור והט"ז בסי' רפ"ט תק"ד ויש"ך סק"ו, דציר לא מעלה אלא במקום דלא ידעינן איזה מקום כניסה או יציאה".

כלל ב', אין משגיחין על היכר ציר בפתח הרגילים לצאת ולבא יותר, בו יקבענה המזוזה... דלא אמר ר"י אמר שמואל הלך אחר היכר ציר, אלא במקום ששניהם עיקר, מגון פתחא דבין תרי בתי בין בי גברי לנשי, אבל באחר רגיל או כיוצא בו, אין הולכין אחר היכר ציר... והן הן דברי הר"י שמיביא המרדכי... וכן נראה מתשובת מהרי"ל סימן צ"ט, והט"ז בי"ד סימן רפ"ט סק"ד קיצר קצת בלשונו, יעו"ש".

כלל ג', לא זו דודאי רגיל עדיף מהיכר ציר, אלא אפי' בית חורף נמי עדיף מהיכר ציר. דהיינו במקום שאינו מבורר איזה בית אשר עיקר תשמישו ביאה ויציאה דרך שם ואיזה מקום הרגילים יותר ביאתו, אז עושין המזוזה בימין הכניסה שנכנסין מן הבית לבית החורף, דמן הסתם עיקר תשמישו בבית החורף, ואין משגיחין בהיכר ציר כל עיקר, ועושין המזוזה בימין הכניסה של בית החורף, כי שם מסתמא מקום רגיל הכניסה, וכבר בארתי מדעת הראשונים דרגיל עדיף מהיכר ציר...

ועתה יש לנו שלשה סוגים שאין היכר ציר סימן, א' במקום שכניסה ידוע וברור לכל, ב' במקום שעיקר תשמיש מבית לשם ג', במקום שיש ספק, אלא שנכנסין מן הבית לבית החורף. אם שלוש אלה לא יהיה לה, אז היכר ציר נאמן".

משמע להדיא מדבריו, שדרך ההילוך קובעת, ורק אם דרך ההילוך אינה מבוררת, קובעים את המזוזה לכיוון החדר שתשמישו עיקרי יותר. וכ"פ בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד ס"י מ"ג) ובשו"ת מנחת יצחק (ה"א ס"י פ"ט).

בימי בין הזמנים
תתקיים קבלת קהל רק בבית ההוראה
בביהמ"ד מאקאווא רחוב רבינו תם 6
מ 13:00 עד 13:40

דלצרכו הוא עשוי, ולהכי נקט מבי גברי לנשי. וכן מצאתי, אפילו אחד פתוח לרשות הרבים ואחד אינו פתוח לרשות הרבים, כיון דעיקר תשמיש כניסה ויציאה דרך שם, לא משגיחין בה בהיכר ציר".

מדברי המרדכי שכתב, שאין מתחשבים בהיכר ציר - "מבית לחדר או לעליה, שעיקר תשמישו ומוצאו ומבואו מבית לשם... דלצרכו הוא עשוי" למדנו, שאין מתחשבים בהיכר ציר אם השימוש באחד משני החדרים עיקרי (חשוב) יותר, או אם עיקר דרך ההילוך ("מוצאו ומבואו") היא לכיוון אותו חדר. (וע"ע בחזון איש (יו"ד סי' קס"ח ס"ק א') שכתב שדברי המרדכי סתומים, והגיה בדבריו).

כ"כ הט"ז (שם ס"ק ד') לענין עיקר דרך ההילוך: "מבואר בתשובות מהרי"ל (סי' צ"ד), באם יש בית החורף וחדר גדול, כל אחד יש לו פתח לחצר, ובאותו החדר יש בו חדר קטן ויש לו שני פתחים, אחד לבית החורף ואחד לחדר הגדול, אולינן בפתחי חדר הקטן בתר היכר ציר דידהו. דאם היכר ציר דפתח שפתחו לבית החורף הוא בבית החורף, והיכר ציר דפתח הפתוח לחדר גדול הוא בחדר גדול, הייב לעשות ב' המזוזות של פתחי החדר קטן, האחת לימין הנכנס לבית החורף והשנית לימין הנכנס מחדר קטן לגדול. ואם היכר ציר דידהו בתוך חדר קטן, עושין שניהם לימין הנכנס לחדר קטן, הן מבית החורף הן מחדר הגדול. ואילו לא היה פתח מחדר גדול לחצר, לא אולינן בחדר קטן בתר היכר ציר היכן הוא, אלא החדר קטן היה נחשב בכלל החדר הגדול, ועושה מזוזה בימין הנכנס מבית החורף לחדר קטן ובימין הנכנס מחדר קטן לגדול".

וכ"כ הלבוש (ה"ד בש"ך שם ס"ק ו') לענין תשמיש חשוב יותר: "פתח שנכנסים בו מן הבית לבית החורף שלנו, נ"ל שעושין המזוזה בימין הכניסה שנכנסין מן הבית לבית החורף, דעיקר תשמיש שלנו הוא בבית החורף שלנו. ולא משגיחין בהו בהיכר ציר כלל, דבין הציר היא מבחוחין בין היא מבפנים, עושין המזוזה בימין הכניסה".

למדנו, שכיוון הכניסה, כדי לקבוע את המזוזה בצד ימין, נקבע על ידי דרך ההילוך העיקרית מחדר לחדר, או שהחדר שתשמישו עיקרי יותר, נחשב לחדר שאליו נכנסים מחדר השני. ורק אם אי אפשר להכריע על פי כללים אלו, קובעים את כיוון הכניסה לפי "היכר ציר", דהיינו הכיוון אליו נפתחת הדלת.

ומכל מקום כתב במקדש מעט (שם ס"ק י"ט), שכל זה כשבכל חלק פתח פתוח לרשות הרבים - "אבל כשבחלק אחד ליכא פתח לחוץ, הוי ימין כניסה מבית החיצון לבית הסתום, אפילו כשהציר הוא בבית החיצון וגם רוב תשמישין בו, דהרי אין כניסה מהחוץ אל הבית הסתום, אלא דרך פתח זו שבאמצע, וא"כ על כרחך ימין כניסה".

¹ ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' קכ"ב) הביא מכתב כ"ק האדמו"ר מליובוביץ זצ"ל, שכתב: "הנהוג למעשה בבית הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"פ הוראת אביו (אדמו"ר מוהרש"ב) ולמעלה בקודש, אשר (חוץ מהפתח היוצא לחוץ) קביעת המזוזה רק ע"פ היכר ציר". ובעל המנחת יצחק שם כתב על זה: "והנה לפי זה מוכח ג"כ דס"ל דלא כהלבוש שהביא הש"ך, דהיכא דעיקר התשמיש באחד מהם, לא משגיחין בהיכר ציר. וחידוש על הגאון מניקאלאיעב ז"ל שלא הגיה בזה על הדרך החיים (בסי' ר"מ סעי' ה') דפסק בזה כהש"ך בשם הלבוש, והגאון הנ"ל בנתיב חיים לא הגיה בזה כלום, שאינו כן דעת גדולי רבותיו ורבותינו נ"ע".

כל הוצאת הדפסת העילון נתגברו ע"י הנדיב הקר החפץ בעילום שמו לע"נ רבינו הגדול פוסק הדור בעל שכטס הלוי ונאב"ד וסדרן מאיר רבי שמואל הלוי אוזנר זצ"ל

לקביעת תור למורדות בדיני ממונות ושאר עניינים ע"י הגאב"ד שליט"א ניתן לפנות לקו בית ההוראה בשלוחה 413 | לשאלות בולחא והערות בענין העלון ניתן לפנות למייל b038055000@gmail.com

קו 'הלכה למעשה' - מענה הלכתי 24 שעות ביממה 03-8055000

להנצחות ותורמות וכן לקבלת העלון באופן דיגיטלי יש לפנות ל b038055000@gmail.com

רשת בני הוראה
הוראה כהלכה